

evolutionary Jerry

AF AXEL MADSEN

Farcen er for *Jerry Lewis* ensbetydende med „helten i vanskeligheder“.

I dag er Jerry Lewis selv, om ikke netop i knibe, så i hvert fald ved et vendepunkt, hvor han forebygger vanskeligheder ved at gøre sin stilling op og ændre kurs: „The Big Mouth“ er et forsøg på selvfornyelse og -ajourføring. Han står midt i kampen mellem generationerne – Amerikas mest brændende problem*) – og vil på den ene side gerne vinde den lunefulde ungdom for sig uden til gengæld at miste sit voksne publikum – en svær opgave for enhver komiker.

„Publikum har udviklet sig,“ reflekterer han. „En komiker sløves og henfalder let til en gennemprøvet og sikker latteropskrift. Jeg tror, at en komiker må omvurdere og revidere hele sit syn på humor i takt med det tempo, verden udvikler sig i.“

Af temperament kan Joseph Levitch ikke specielt lide de selsikre teenagere, men han tvivler sig selv til at tilpasse sig dem. Han foretrækker ligeledes at omgive sig og arbejde med gamle venner og kolleger, men for at kunne forny sig accepterer han nye folk omkring sig. Af temperament er han impulsiv natklubkomiker, som tror på, at den første indskydelse altid er den bedste, men for at kunne bevare kontrol og initiativ er han blevet instruktør og tvinger på den måde sig selv til at tage sig af de hundredeogsyttende små detaljer, som andre stjerner ville kede sig til døde over bare at høre tale om.

Det, der optager ham mest, er hans fornyelse som filmkomiker (og som trækplaster). Han har vænnet sig til sin position som uafhængig stjerne-producent-instruktør og kæmper for at bevare denne. „The Big Mouth“, som han lige har afsluttet indspilningen af, er hans 36. film, den 20. uden *Dean Martin* og den 9., han selv har instrueret. Men det er den første, som han allerede for optagelserne har gennemtænkt med henblik på et skiftende publikum.

For at skabe denne nyere og mere sophisti-

*) Statistisk set er hveranden amerikaner under 25 år.

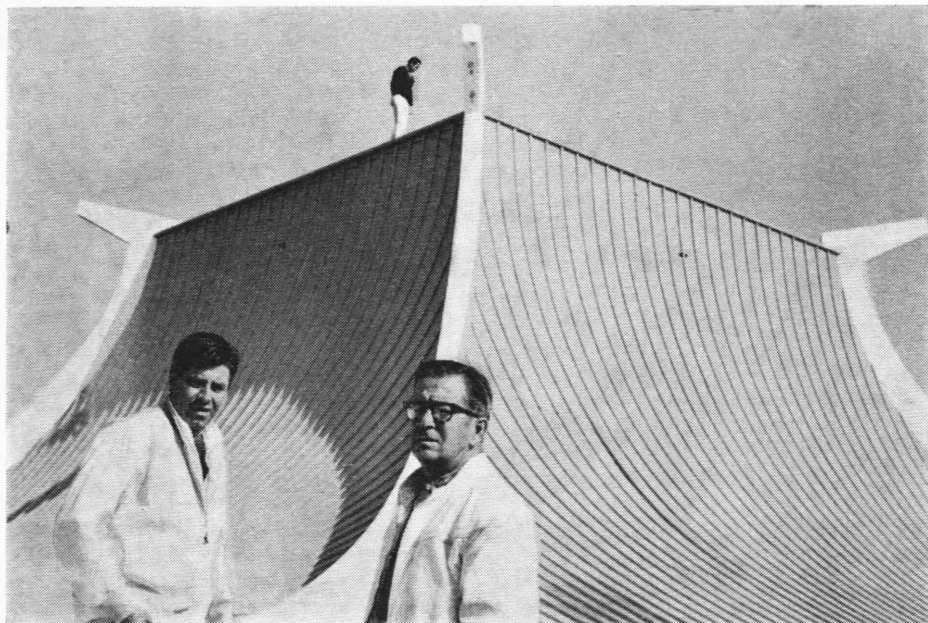
catede Jerry, som han er overbevist om må til, er Lewis selv begyndt som manuskriptforfatter. Sammen med *Bill Richmond*, en forhenværende jazztrommeslager, som skrev manuskripterne til Lewis' fem sidste uafhængige film, har han forsøgt at forstå det væsentlige i sin humor: hvad det er, der gør ham morsom, for hvem, og hvorfor.

„Vi arbejder i flyvemaskiner, både, biler – ethvert andet sted end på kontoret,“ siger han. „Vi skriver med både ord og billeder, men med hovedvægt på billederne. Jeg forelægger en idé for Bill, og sammen planlægger vi filmens kerne. I „The Big Mouth“ forsøger vi at fortsætte den linie, vi begyndte på i „Three On A Couch“, hvor jeg spiller et normalt fornuftigt, voksent menneske, som bliver draget ind i begivenheder, der giver mig lejlighed til at gennemspille hele mit komiske register.“

I „Three On A Couch“ – Lewis' første uafhængige produktion for „Columbia“ efter 15 år hos „Paramount“ – spiller han psykiateren *Janet Leighs* forlovede, der for at få hende fra hendes patienter, så hun kan få tid til at gifte sig med ham, bliver nødt til at agere hendes tre kvindelige patienters vidt forskellige idealbilleder af en mand. I „The Big Mouth“ spiller han både en enfoldig fisker fra San Diego og hans dobbeltgænger, en forbryder, som snyder sin egen bande. Det morsomme ligger i forvekslingerne mellem de to.

„At spille 'the straight man' er svært for Jerry,“ siger Richmond, der med sit rolige, gentlemanagtige væsen udgør den fuldkomne modsætning til den overstrømmende Jerry. „Derfor har vi denne gang indført en kommentator, spillet af *Frank de Vol*, som hjælper publikum gennem den undertiden forvirrende handling. Fordelen ved dette er, at handlingen kan forklares af kommentatoren, så Jerry kan hellige sig det morsomme. Jerry er bedst, når han spiller ham, der kan slippe igennem en porcelænsbutik uden at vælte noget for derefter at bakke ind i og vælte en politibetjent lige udenfor.“

„The Big Mouth“, der foruden Jerry Lewis

Jerry Lewis og fotografen Wallace Kelley i San Diego Sea World Amusement Park, hvor afslutningsscenerne til „The Big Mouth“ optages.

har *Jeannine Riley* og starletten *Susan Bay* i hovedrollerne, bliver udsendt ved slutningen af Jerrys fyrretyvende år. For Jerry, der bliver 41 den 16. marts, har det været et godt år, idet han omsider har fundet nåde hos de hjemlige kritikere.

Den begejstringsbølge, der startede i Frankrig for ti år siden („Positif“s *Robert Benayoun* er stadig væk Jerrys ypperstepræst i Frankrig), har antaget et mere beskedent omfang, efter først at have rullet over den engelske kanal for endelig at nå Amerika. Efter i årevis at være blevet afvist som larmende, uintellektuel, ja slet og ret vulgær, er Lewis nu for første gang blevet genstand for sympatisk opmærksomhed fra „The New York Times“ til „Cinema Magazine“. „The Los Angeles Times“ har endda sammenlignet „The Ladies' Man“ (1961) med *Federico Fellinis* „*Giulietta degli spiriti*“, idet man fremhæver, at både *Giulietta* og Jerry, efter at være blevet afvist i kærlighed, søgte tilflugt i bizarre fantasiverdener, som de til sidst brød ud af. „Det lykkedes

imidlertid i dette tilfælde bedre for Lewis end for *Fellini* at tumle fantasien,“ skrev Hollywoods lokale avis, „fordi han – på trods af personens forvirrede reaktioner – oprettholder en virkelighedsfølelse, som synes at mangle i „*Giulietta degli spiriti*“.

For de fleste amerikanere er han imidlertid – som „*Sight & Sound*“ siger det – et „uuartigt ord ligesom *Doris Day* og *Joe Levine*“.

Jerry Lewis er selv ganske klar over dette og har en kompliceret teori om forskellen mellem generationerne. Han erkender, at hans tidligere fans nu er respektable mødre til teenage-døtre, ja måske endda unge bedstemødre, og han spekulerer på, hvordan han kan imødekomme begge eller alle tre generationer samtidig. Dette gav anledning til den bizarre „*The Family Jewels*“, en mærkeligt usexet film, som forekommer at være lavet specielt for børn.

Lewis tror ikke på, at farcen behøver at være ondskabsfuld, skadefro eller sadistisk (som når f. eks. *W. C. Fields* stjæler sig til at give en uartig unge et spark, eller når

Groucho Marx slår asken af en cigar ned i en prætentøst nedringet kjole), men han tror til gengæld, at vanskelighederne må være selvforskyldte. „Et menneske i vanskeligheder er ikke morsomt, medmindre det selv er skyld i dem,“ siger han. „Det skal prøve på at gøre det rigtige, men får alligevel gjort det forkerte. For mig er *det* farcen. Den er i sit inderste væsen ensbetydende med ham, der ved at flygte fra et problem løber lige ind i et endnu større.“

„Chaplin er den største komiker – måske stod Stan Laurel på højde med ham – men efter dem er det svært at opstille en rangfølge. John Barrymore var den eneste store skuespiller, som vaskede mellem komedie og tragedie. Barrymore behøvede ingen instruktør, fordi han aldrig gjorde noget forkert. Så var der W. C. Fields – – han så ud som den uforskammede fyr, man altid har til nabo. Fields havde simpelt hen ikke evnen til åbenlyst at kunne vise ømhed.“

Samtidig med at Lewis når ind til kernen af andre filmkomikers humor, berører han sin egen, der er blevet beskrevet som en Askepots, der ikke nødvendigvis vil vinde, men som vil overleve. Han skildrer sig selv som „en klovn med en General Motors-direktørs indre funktioner“. „Farcen er det samme som en let overdrevelse af dagligdags situationer,“ teoretiserer han. „Det sværeste er at opbygge det visuelle gag. Det er morsomt, når en fodboldspiller løber den forkerte vej, men det tager for lang tid at opbygge hele situationen: tilskuerne, holdene og kampen, før man endelig kan vise spilleren, der løber den forkerte vej med bolden. I mange tilfælde falder gag'et, fordi det ikke er bygget rigtigt op.“

Efter „The Big Mouth“ regner Jerry Lewis med at indspille sin første film i udlandet. Dens arbejdstitel er „Don't Lower The Bridge, Raise the River“, og den skal indspilles i England næste år, hvis de løbende forhandlinger lykkes. „Den ligger stadig væk i det fjerne, men jeg skal nok få den lavet. Jeg har også planer om at lave en film i Frankrig. Det hjælper mig meget, at franskmændene kan lide mine film, men jeg vil ikke lade mig påvirke alt for meget af dette faktum – ellers kommer jeg til at lave film for en bestemt gruppe. Jeg har stadig til hensigt at lave film med det ene formål: at underholde.“

I sit inderste væsen er Jerry Lewis en filmstjerne, en af de sidste af sin art – den hollywoodske afgud, der bor i pomp og pragt. I mere end tyve år har han været Amerikas mest konstant populære stjerne og samtidig Hollywoods mest undervurderede komiske talent. Han er blevet tilsidesat af de fleste amerikanske kritikere til fordel for *Billy Wilders* mere intellektuelt respekterede, sophisticatede lystspil*). Ved at se ned på hans personlighed har de overset hans kunst.

Jerry Lewis er sit eget univers, sin egen solkonge, med den forfængelighed, den generøsitet, den „kemiske sammensætning“, som disse modsigelser forudsætter. Han er kernen i sin egen „Jerry Lewis Productions“ på én gang faderlig og barnagtig, gavmild mod sine folk og forkælet af dem. Hans fastansatte personale omfatter næsten 40 personer, fra fotografen *Wallace Kelley* til reklamechefen *Jim Flood* (en forhenværende U2-strateg). Hans husstand på St-Cloud Road i Bel Air er ligeledes imponerende, *Patti* og Jerry Lewis, gift siden 1944, bor i et 32-værelsers palæ sammen med deres seks sønner, lige fra den 22-årige *Gary*, der er ved at skabe sig et navn som jazz- og rock-dirigent, til den 3-årige *Joseph*, „Little Joe“.

Den vigtigste årsag til hans stræben er, at han vil holde hele menagen i gang og bo i hollywoodsk maharajah-stil. „The Big Mouth“ er en prøveballon for „Columbia's“ penge-mænd, der har svært ved at forestille sig Jerry Lewis som andet end filmkomiker. De er stadig væk ikke overbevist om, at han er en producent, som har forstand på tal og kan gennemtrumfe hårde betingelser. „Skulle „The Big Mouth“ overstige sit budget med 100.000 dollars, er Jerry ikke på toppen mere“ – således beskriver Flood konflikten. „Han er kunstnerisk set utilfreds med at spille i andre instruktørers film („Boing-Boing“ af *John Rich*, „Way-Way Out“ af *Gordon Douglas*), men indtil nu har det økonomiske udbytte været det samme.“

Jerry Lewis står i virkeligheden over for problemet: Når man har nået toppen, hvad gør man så?

*) Franske kritikere har begået lignende dumheder, f. eks. ved at tro, at *Leo McCarey* havde noget som helst ansvar for de store Marx Brothers-klassikere som „Duck Soup“ eller Laurel and Hardy-pragtstykker som „Big Business“ eller „Wrong Again“.